

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з найважливіших складових національної економіки, котра в останні роки зазнала значних змін, є агропромисловий комплекс та його підприємства. Важливість даної сфери економіки настільки очевидна, що разом з національними проектами у сфері освіти, охорони здоров'я, транспорту та зв'язку в Україні реалізується низка проектів і програм, покликаних модернізувати функціонування вітчизняних підприємств АПК.

Одним із першочергових заходів зазначених національних проектів є стимулювання розвитку малих форм господарювання. При цьому глобальні тенденції свідчать, що способом виживання і розвитку малих форм господарювання в сучасних умовах національної економіки є формування агрокорпорацій із окремих розрізнених агропромислових підприємств, а також подальший розвиток міжкорпоративних відносин підприємств АПК, що вимагає розробки відповідних регламентів.

Теоретичні і практичні аспекти інтеграційних процесів в агропромисловому виробництві знаходяться під неухильною увагою багатьох вітчизняних і закордонних вчених. Науковими працями, присвяченими дослідженню цієї проблеми, відомі: В. Андрійчук, Ю. Борков, С. Вайнштейн, О. Вільямсон, С. Вінтер, Т.Воронько, І.Іртищева, М. Коденська, Д. Крисанов, І. Лукінов, В. Мазлоєв, О. Мазуренко, П. Макаренко, М. Малік, Л. Мармуль, Ю. Нестерчук, В. Парсяк, О. Родіонова, П. Саблук, В. Ситник, І. Ушачов, Л. Федулова, Г. Черевко, К. Шапошников, М. Янків, В. Яценко й інші. Більшість із зазначених вчених погоджується у тому, що у своєму становленні інтегровані структури мають пройти тернистий шлях від пошуку найбільш ефективних форм організації бізнесу до соціально-економічного розвитку села.

Проте, не дивлячись на зростаючу кількість наукових публікацій, міжкорпоративні відносини підприємств АПК сьогодні характеризуються недосконалістю та необхідністю реорганізації, що викликано певною невідповідністю інституційного середовища національної економіки та організаційної культури відповідних підприємств сучасним тенденціям переходу бізнесу до функціонування у вигляді мереж. Така ситуація свідчить про недостатнє наукове вивчення даних проблем. У зв'язку з цим практика господарювання вимагає нових підходів до організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств, що і зумовлює безперечну актуальність теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась в очній аспірантурі Херсонського державного університету за науковою тематикою факультету економіки і менеджменту «Сучасні стратегії та креативні технології корпоративного управління» (номер державної реєстрації 0108U010879) і відповідає основним напрямкам досліджень кафедри економіки підприємства Херсонського державного університету. У межах опрацювання цієї

наукової теми автором особисто обґрунтовано стратегічні пріоритети здійснення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретичних засад та розробка методичних і практичних рекомендацій щодо здійснення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК.

Для досягнення сформульованої мети дисертаційного дослідження були поставлені і вирішувалися наступні завдання:

- обґрунтувати соціально-економічну сутність організаційної регламентації міжкорпоративних відносин;
- визначити провідні види та форми організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК;
- систематизувати методичні підходи до управління бізнес-процесами корпоративних агропромислових підприємств;
- обґрунтувати мережні засоби організаційної регламентації бізнес-процесів корпоративних підприємств АПК;
- проаналізувати організаційну регламентацію міжкорпоративних відносин розподілу агрохолдингу (на прикладі агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ»);
- узагальнити тенденції та визначити проблеми розвитку організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств;
- визначити перспективи розвитку корпоративних та функціональних стратегій організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств;
- обґрунтувати контрактні форми організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств;
- розробити і обґрунтувати перспективні моделі організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

Об'єктом дослідження виступають процеси організаційної регламентації корпоративних агропромислових підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні положення щодо здійснення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК у сучасних умовах.

Методи дослідження. У процесі вирішення наукового завдання в дисертаційній роботі нами використано такі основні методи дослідження, як: історико-логічний огляд (дослідження сутності та узагальнення світового і вітчизняного досвіду корпоративного управління загалом і міжкорпоративних відносин зокрема); теорія ігор і моделювання взаємодій (для обґрунтування моделей взаємодії організації із зовнішнім середовищем); спостереження, вимірювання, порівняння (аналіз підходів до здійснення організаційної регламентації бізнес-процесів в умовах міжкорпоративних відносин підприємств АПК); методи економіко-математичного моделювання (вдосконалення організаційної регламентації шляхом визначення оптимального плану виробничої діяльності та розподілу інвестицій під технологічну модернізацію виробництва корпоративного агроформування); аналіз, синтез і експертні методи (при обґрунтуванні

корпоративних та функціональних стратегій здійснення та розвитку організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК).

Інформаційною базою досліджень виступили статистично-аналітична інформація Державної служби статистики України, оперативна та довідкова інформація Аграрного фонду, Міністерства аграрної політики та продовольства України, наукові праці, науково-аналітична та статистична інформація провідних корпоративних агроформувань, нормативно-правові акти, особисті спостереження автора.

Наукова новизна отриманих результатів являє собою сукупність теоретичних положень і практичних рекомендацій, які утворюють нове вирішення актуального наукового завдання - здійснення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК. Найбільш важливими результатами, котрі відзначаються науковою новизною є наступні:

вперше:

- запропоновано і обґрунтовано мережний конвергентний механізм формування й розвитку організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК через електронні інструменти оптимізації її системи на основі використання сучасних інформаційних технологій;

удосконалено:

- методичні підходи до управління бізнес-процесами корпоративних підприємств АПК (процес «Управління компанією», процес «Управління відносинами зі споживачами», процес «Підтримка бізнесу», процес «Забезпечення надання послуг», процес «Управління доходами»), котрі відрізняються від вже відомих використанням інформаційного забезпечення системи управління бізнес-процесами корпоративних агропромислових підприємств, що дозволило обґрунтувати логічно-структурну схему організаційної регламентації бізнес-процесу виробництва продукції корпоративними підприємствами АПК;

- сукупність провідних видів та форм організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК, що включають: організаційну регламентацію через контрактні відносини, організаційну регламентацію через надання фінансових і комерційних послуг на стійкій основі, організаційну регламентацію через оренду (у т. ч. франчайзинг), організаційну регламентацію діяльності підприємницьких мереж, організаційну регламентацію через спільні підприємства, організаційну регламентацію діяльності стратегічних альянсів, організаційну регламентацію діяльності віртуальних корпорацій, відмінність яких полягає у використанні системи основних стилів взаємодії організації із зовнішнім середовищем, що дає підстави визначити ключові параметри, котрі впливають на вибір стилю;

набули подальшого розвитку:

- контрактні форми організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств (комерційна концесія, франчайзинг, збір за право використання місцевої символіки), які на відміну від відомих раніше передбачають використання імпліцитного механізму узгодження інтересів стейкхолдерів, що

дозволило обґрунтувати доцільність впровадження аутосорсингу як нової інтегрованої форми міжкорпоративних відносин підприємств АПК;

- моделювання організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств, відмінністю якого від аналогічних є використання центрів організаційної регламентації (центр регламентації інвестицій, центр регламентації доходів, центр регламентації нормативних витрат, центр регламентації прибутку), у результаті чого обґрунтовано, що сутність економічного аспекту організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК полягає у забезпеченні синергетичного ефекту взаємодії між сільськогосподарськими, переробними та торгівельними суб'єктами, що господарюють, шляхом встановлення гармонійного перерозподілу прав власності та рівня прийняття управлінсько-господарських рішень.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні рекомендацій щодо здійснення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК. Розроблені рекомендації прийняті для реалізації ДП «Гауда» ТОВ «ХАН і Ко Київ» (акт впровадження від 01.07.2011 р.), а також використовуються в роботі Південного регіонального відділення Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу при Головному управлінні державної служби України (довідка про впровадження №06 від 07.06.2011р.). Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Херсонського державного університету (акт впровадження від 11.04.11 р.) при вивченні дисциплін: «Стратегія підприємства», «Економіка підприємства».

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним кваліфікаційним науковим дослідженням, присвяченим вирішенню проблем організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК в сучасних умовах. Положення, висновки і рекомендації, які одержані за результатами опрацювання теми дисертації, отримані автором особисто. Із змісту робіт, опублікованих у співавторстві (згідно з нумерацією робіт в авторефераті), в дисертації використані лише ті положення й ідеї, які є результатом особистих досліджень здобувача, а саме у роботі [1] – дослідження корпоративної реструктуризації як однієї з передумов становлення міжкорпоративних відносин підприємств АПК.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати даного дисертаційного дослідження обговорювались на таких науково-практичних конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Держава, регіон, підприємство: теорія та практика економіко-правового регулювання» (Херсон, 26-27 листопада 2009 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: творче, критичне і практичне мислення» (Житомир, 23 грудня 2009 р.), III Міжнародна науково-практична конференція «Ефективність бізнесу в умовах трансформаційної економіки» (Самара-Сімферополь-Севастополь, 4-6 червня 2010р.), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції економічної теорії і практики: світовий досвід та вітчизняні реалії» (Херсон, 18-19 листопада 2010р.), щорічних науково-практичних

конференціях професорсько-викладацького складу Херсонського державного університету (м. Херсон, 2009-2011 рр.).

Публікації. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи висвітлено у 8 наукових працях, у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях (3 з них - одноосібні); 4 праці у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 2,64 д. а., з яких особисто автору належить 2,42 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 2 додатків на 5 сторінках, списку використаних джерел (213 найменувань) на 23 сторінках. У дисертаційній роботі розміщено 21 таблицю і 20 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок комп'ютерного тексту, з яких основна частина – 208 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади формування організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК**» визначено соціально-економічну сутність міжкорпоративних відносин, обґрунтовано провідні види та форми організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК, запропоновано методичні підходи до управління бізнес-процесами корпоративних агропромислових підприємств.

Сучасні тенденції розвитку мережної економіки свідчать про те, що міжкорпоративні відносини сьогодні перетворюються з норми на окремих інститут, котрий стає одним з вирішальних чинників розвитку людської цивілізації загалом і такого її виду, як корпоративне управління зокрема. У зв'язку з цим дослідження сучасних теоретичних засад міжкорпоративних відносин доцільно розпочинати за допомогою використання еволюційно-інституційного аналізу. У цьому контексті взаємодія будь-якої організації із зовнішнім середовищем не є безпосередньою і здійснюється через інші організації.

Важливе значення для ефективного функціонування агропромислового виробництва мають стилі взаємодії корпоративних агропромислових підприємств із зовнішнім середовищем. Організація може по-різному взаємодіяти із зовнішнім середовищем. Це залежить не тільки від об'єктивних, а й від суб'єктивних аспектів її діяльності.

До об'єктивних нами віднесено: поєднання динаміки і складності зовнішнього середовища, інформаційну забезпеченість, кількість і якість використовуваних ресурсів і технологій. До суб'єктивних чинників, що визначають стиль «спілкування» з зовнішнім середовищем, відносяться: професіоналізм і компетентність менеджменту, готовність організації йти на ризик, систему внутрішньоорганізаційних відносин та організаційну культуру. Базуючись на виділених чинниках, систематизовано основні стилі взаємодії корпоративних агропромислових підприємств із зовнішнім середовищем та здійснено їх порівняльний аналіз (табл. 1).

Основні стилі взаємодії корпоративних агропромислових підприємств із зовнішнім середовищем*

Стиль	Характерні риси		
	Поведінка організації	Ступінь залежності від зовнішнього середовища	Ступінь невизначеності
Захисний	Організація має на меті забезпечення стабільності у довгостроковому періоді на основі мінімізації взаємодій	Мінімальний	Низький
Реактивний	Реагування на зміни зовнішнього середовища у режимі реального часу, їх наслідкування	Високий	Помірно низький
Аналітичний	Перетворення та адаптація елементів зовнішнього середовища стосовно власної діяльності. Прагнення використання впливу зовнішніх факторів у власних інтересах	Середній	Помірно низький
Пошуковий	Концентрація на інноваційному розвитку з урахуванням змін зовнішнього середовища	Середній	Помірно високий
Проактивний	Прагнення вплинути на зовнішнє середовище з метою адаптувати його для досягнення власних цілей	Дискретний (ситуативний)	Високий

*Розроблено автором

Систематизація основних стилів взаємодії корпоративних агропромислових підприємств із зовнішнім середовищем дала підстави визначити ключові параметри, що впливають на вибір стилю, - це її місія, стратегія і цілі. З одного боку, місія і цілі формулюються менеджерами та іншими стейкхолдерами, з іншого - цілі організації відображають об'єктивний сенс її існування. При цьому важливою є максимальна відповідність тих цілей, які сформульовані інсайдерами і тих, які задані зовнішнім середовищем - у першу чергу, споживачами.

Незалежно від того, який стиль взаємодії із зовнішнім середовищем обере корпоративне підприємство АПК, міжкорпоративні відносини мають ґрунтуватися на договірній основі. Нами доведено, що з кожним роком у нашій країні все більше уваги при розробці стратегій розвитку міжкорпоративних відносин приділяється споживачам, що призводить до формування засад клієнт – орієнтованого ділового співробітництва.

Визначено, що організаційна регламентація міжкорпоративних відносин підприємств АПК – це розробка та імплементація нормативно-методичних документів, які частково, або повністю установлюють: вимоги до корпоративного управління агропромисловими підприємствами, що вступають у міжкорпоративні відносини; вимоги до виконання бізнес-процесів корпоративних агропромислових підприємств, що вступають у міжкорпоративні відносини; вимоги до ресурсів, необхідних для реалізації міжкорпоративних відносин корпоративних агропромислових підприємств.

Встановлено, що формування ефективних міжкорпоративних відносин, в основі яких перебуває ділове співробітництво, є наслідком довгострокової та цілеспрямованої роботи. Цей процес можна вважати своєрідною, відносно самостійною стратегією, що розкриває культуру управління. Успішне здійснення цієї стратегії можливе за умов: ставлення до співробітництва як до особистої справи; готовності менеджерів до ідеї співробітництва в додатковий час; взаємоповаги і довіри партнерів; здобуття вигід від співробітництва з обома партнерами, а тому кожен з них має бути готовим чимось пожертвувати; досконалого відпрацювання у договірній основі усіх аспектів співробітництва; врахування змін на ринку і у внутрішніх середовищах партнерів; обов'язковості однакових очікувань від співробітництва; обов'язковості поваги до інших культур; обов'язковості врахування інтересів партнерства; спільного відзначення досягнутого успіху у співпраці.

Встановлено, що основними етапами еволюції управління бізнес-процесами підприємств АПК є наступні: початковий, реінжиніринг бізнес-процесів, управління бізнес-процесами за технологією BPM (менеджмент бізнес-процесів), інтеграція та регламентація міжкорпоративних бізнес-процесів. Основними принципами організаційної регламентації міжкорпоративних відносин в умовах процесного підходу визначено такі: принцип колаборативності, принцип сумісності, принцип єдності даних. Доведено, що основні процеси впливають на конкурентоспроможність підприємств АПК. Вони є крос-функціональними і взаємодіють як із клієнтами, так і з постачальниками, що має враховуватися при розробці організаційних регламентів.

Виділено основні складові бізнес-процесу в загальному виді: технологія, персонал, обладнання, матеріали, інформаційне забезпечення, виробниче середовище. В ході управління та організаційної регламентації бізнес-процесів корпоративних підприємств АПК залучаються матеріальні, людські, фінансові й інформаційні ресурси, які повинні розглядатись у взаємодії.

Складовими організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК є: створення системи інформаційного забезпечення; розробка конфігурації інформаційної системи; упорядкування інформаційної системи й інформаційних технологій; впровадження системи інформаційного забезпечення управління бізнес-процесами підприємства АПК.

Виділення таких складових дало змогу представити схему бізнес-моделювання діяльності агрокорпорації в умовах міжкорпоративних відносин (рис. 1).

Рис. 1. Бізнес-моделювання діяльності агрокорпорації в умовах міжкорпоративних відносин

У другому розділі «Аналіз організаційної регламентації бізнес-процесів міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств» визначено і охарактеризовано мережні засоби організаційної регламентації бізнес-процесів корпоративних підприємств АПК; здійснено аналіз регламентації міжкорпоративних відносин розподілу агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ»; узагальнено тенденції та визначено проблеми розвитку організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

Протягом 2008 – 2010 рр. у сучасному вітчизняному АПК завдяки поживавленню міжкорпоративних відносин спостерігається інтенсивний процес створення та розвитку вертикально-інтегрованих формувань, які представляють собою складні економічні системи і потребують комплексного підходу до їх вивчення (табл. 2).

Таблиця 2

Найбільші за орендованою площею агрохолдинги України*

Назва формування	Площа, тис га	Назва формування	Площа, тис га
ТОВ «Українські аграрні інвестиції»	330	ВАТ «Приват-АгроХолдинг»	150
ВАТ ММК ім. Ілліча	225	Агротон	150
NCH Capital	200	ТОВ «ХАН і Ко Київ»	150

Продовж. табл. 2

ДП Нафком-Агро	200	Райз-агро	130
ВАТ «Миронівський хлібопродукт»	180	«Дакор Агро Холдинг»	106
Агропромхолдинг «Астарта-Київ»	180	Укррос	105
ЗАТ «Райз-Максимко»	160	Лоту ре	101
Мрія Агрохолдинг	158	Укрзернопром-Агро	100

* Розраховано за даними Державної служби статистики України, 2011 р.

Наведені дані свідчать про те, що лідируючі позиції залишаються за ТОВ «Українські аграрні інвестиції» (330 тис. га), ВАТ ММК ім. Ілліча (225 тис. га), NSH Capital (200 тис. га), ДП Нафком-Агро (200 тис. га). Крім того, проведений аналіз дає змогу стверджувати, що найбільшу роль в розвитку вітчизняного АПК відіграють корпоративні форми організації агробізнесу, які характеризуються складною системою міжкорпоративних відносин, що підтвержує необхідність розробки системи організаційної регламентації.

При цьому досліджуване нами агропромислове підприємство ТОВ «ХАН і Ко Київ» протягом 2011 року демонструє підвищення ділової активності, що підтверджується входженням цього агрохолдингу до низки найбільших за орендованою площею (150 тис. га).

У системі міжкорпоративних відносин учасників інтегрованого формування істотне місце займають розподільчі відносини, характер яких визначається організаційно-правовою формою усього формування та окремих його учасників, рівнем їх економічної і фінансової самостійності, організаційно-господарським статусом структурних одиниць. Система міжкорпоративних розподільчих відносин агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ» містить в собі відносини між учасниками інтегрованого формування, які виникають з приводу внутрішньогрупового обміну (обігу) проміжної продукції, а також взаєморозрахунків за неї. Основні показники за результатами міжкорпоративних розподільчих відносин агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ» представлено у табл. 3.

Таблиця 3

**Міжкорпоративні розподільчі відносини агрохолдингу
ТОВ «ХАН і Ко Київ», 2011 рік***

Показники	Вид молочної продукції			Всього
	Масло «Гауда» (селянське) 72,5%	Сметана «Гауда» 20%	Сир кисло- молочний «Гауда» 2%	
Виробництво незбираного молока сільгоспвиробниками, т	3494	8291	1812	13597
Вартість незбираного молока за договірною ціною, тис грн.	9119,3	21639,5	4729,3	35488,1

Податок на додану вартість (20%), тис грн.	-	-	-	7097,6
Нормативний прибуток сільгоспвиробника від кінцевого результату (12%), тис грн.	-	-	-	4258,6
Всього вартість молока сільгоспвиробників, тис грн.	-	-	-	46844,3
Вартість продукції у відпускних цінах, тис грн.	14045,9	38221,5	21055,4	73322,8
Вартість продукції у роздрібних цінах, тис грн.	15745,5	42846,3	23603,1	82194,9
Частка в кінцевій виручці, %:				
сільгоспвиробників	-	-	-	57
переробників	-	-	-	30,9
торгівлі	-	-	-	12,1

*Розраховано автором

Наведені показники свідчать про те, що в системі міжкорпоративних розподільчих відносин агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ» найбільший вплив на загальний результат залишається за сільгоспвиробниками (57%), а найменший – за торгівельною мережею (12,1%), проміжну позицію займають переробники (30,9%). При цьому досі не вироблено єдиного підходу до моделювання організаційної регламентації міжкорпоративних розподільчих відносин агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ», що дозволило б урахувати також вплив мережного центру управління на результат міжкорпоративних відносин.

Організаційно-економічний механізм організаційної регламентації та функціонування вертикально-інтегрованих компаній в АПК являє собою конкретне вираження міжгалузевої взаємодії підприємств різних галузей у складі об'єднання і може бути представлений у вигляді сукупності економічних засобів, методів та інструментів, спрямованих на забезпечення функціональної єдності технологічно пов'язаних суб'єктів агропромислового виробництва. Основними елементами зазначеного механізму ми вважаємо: економічні нормативи виробничої і комерційної діяльності; розміри та пропорції формування й розподілу результатів діяльності інтегрованого формування в цілому й окремих структурних підрозділів; соціально-економічні відносини, що складаються як між учасниками формування, так і з державою та іншими зовнішніми партнерами.

Нами обґрунтовано, що мережний конвергентний механізм формування й розвитку міжкорпоративних відносин підприємств АПК являє собою мережну інтеграцію сервісу, кооперації, державних та приватних інтересів, елементів бізнес-системи та бізнес-процесів агропромислових підприємств, що вступають у міжкорпоративні відносини, у даній інтерпретації відрізняється від інших конвергентних механізмів тим, що містить електронні інструменти оптимізації системи організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК на основі використання сучасних інформаційних технологій (рис. 2).

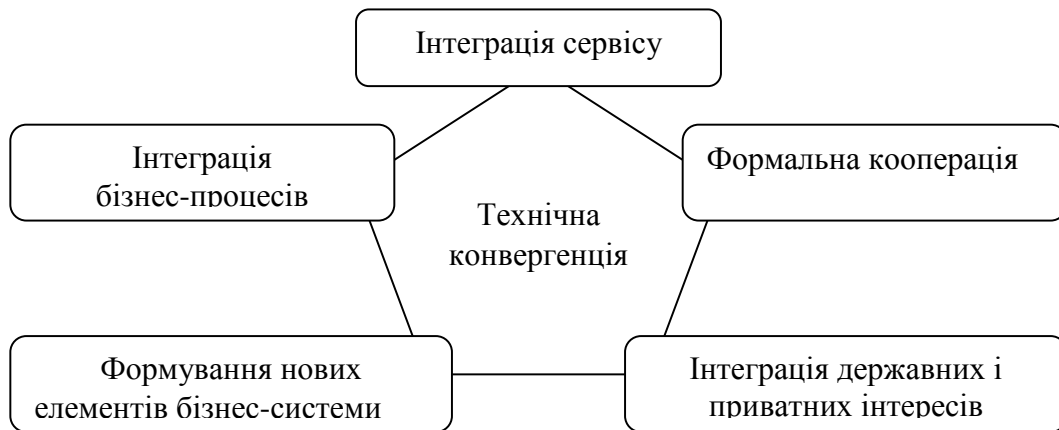

Рис. 2. Модель «п'яти елементів» конвергентного механізму формування й розвитку міжкорпоративних відносин підприємств АПК

Платформою для механізму інтеграції визначена технічна конвергенція, що виражена в зростаючому взаємопроникненні різних типів мереж та цифрових пристроїв. Такий підхід є частиною єдиної методології організації господарської діяльності в умовах єдиного інформаційного простору. Моделями інтеграції підприємств АПК в електронний ринок визначені: електронна вітрина, електронний каталог, електронний аукціон, електронний магазин, електронний ринок третіх фірм, віртуальне співтовариство, постачальники послуг, інтеграція та консалтинг.

В умовах відкритої економіки в українських агропромислових підприємств з'являється можливість зміцнити міжкорпоративні відносини, в тому числі шляхом залучення інвестицій (табл. 4).

Таблиця 4

Залучення інвестицій найбільшими агропромисловими корпоративними підприємствами України протягом 2006 – 2011 рр.*

Компанії	Рік розміщення інвестиції	Частина акціонерного капіталу, яка була продана, %	Сума залучення, млн. дол. США	Біржа, до лістингу якої включені акції або GDR
Астарта-Київ	2006	20	32	Варшавська фондова біржа, Франкфуртська фондова біржа
Західна компанія «Дакор»	2007	24	21	ПФТС
Цукровий союз «Укррос»	2007	20	42	ПФТС
Група «Креатив»	2007	23,4	30	Франкфуртська фондова біржа, ПФТС
Landkom	2007	54,9	132	Лондонська фондова біржа
Кернер	2007	41	304	Варшавська фондова біржа

Продовж. табл. 4

Ленд Вест	2007	24	52	Франкфуртська фондова біржа
МСВ Agriole («Укрзернопром»)	2008	24,4	56	Франкфуртська фондова біржа
Кернел (SPO)	2008	6,3	84	Варшавська фондова біржа
Landkom (SPO)	2008	5,4	22	Лондонська фондова біржа
Миронівський хлібопродукт	2008	19,4	323	Лондонська фондова біржа
Група компаній «Мрія»	2008	20	90,1	Франкфуртська фондова біржа
ТОВ «ХАН і Ко Київ»	2010	18	88	Франкфуртська фондова біржа
Всього залучено	х	х	1276,1	х

*Систематизовано автором

Наведені дані свідчать про збільшення агропромислових корпоративних підприємств, які здійснюють господарську діяльність в Україні і залучають інвестиції шляхом подальшого продажу акцій. Лідерами за сумою залучення інвестицій є «Миронівський хлібопродукт» (323 млн. дол. США), «Кернер» (304 млн. дол. США), Landkom (132 млн. дол. США). До групи агропромислових корпоративних підприємств, котрі успішно залучають інвестиції входить і ТОВ «ХАН і Ко Київ» (88 млн. дол. США).

Зумовлено це тим, що ТОВ «ХАН і Ко Київ» з 2009 року використовує такий важливий інструмент розвитку міжкорпоративних відносин, як бенчмаркінг – це альтернативний метод стратегічного планування, у якому завдання визначаються не від досягнутого, а на основі аналізу показників конкурентів. На сьогодні практика використання бенчмаркінгу в Україні тільки започатковується, оскільки основними причинами, які гальмують розвиток бенчмаркінгу в Україні є: економічна та правова нестабільність, непрозорість середовища функціонування підприємств, недоступність відкритої інформації для обміну досвідом, нерозвиненість інфраструктури бенчмаркінгу, превентивна закритість компаній і власний комплекс «засекреченості», існуючі системи фінансового обліку, відсутність «клубів» для пошуку партнерів з бенчмаркінгу; відсутність програм бенчмаркінгу, які фінансуються державою. Важлива і основна причина невикористання потенціалу бенчмаркінга – це погане уявлення про нього чи повне незнання його методів.

Отже, у практиці діяльності корпоративних агропромислових підприємств організаційна регламентація міжкорпоративних відносин є конкретним вираженням міжгалузевої взаємодії підприємств різних галузей у складі корпоративних підприємств АПК. Основною проблемою, яку покликана вирішити організаційна регламентація міжкорпоративних відносин підприємств АПК є забезпечення функціональної єдності технологічно пов'язаних суб'єктів агропромислового виробництва.

У третьому розділі «Вдосконалення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК» обґрунтовано розвиток

корпоративних та функціональних стратегій організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств, визначено шляхи формування контрактних форм організаційної регламентації їх міжкорпоративних відносин, здійснено моделювання організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

Специфічну вирішальну роль відіграють сьогодні корпоративні та функціональні стратегії розвитку підприємств АПК, адже саме вони одночасно впливають на формування і реалізацію проміжної стратегічної ланки – ділової стратегії. Разом з тим, економічні інтереси учасників бізнес-процесів, які будуються в умовах міжкорпоративних відносин носять дуже суперечливий характер, і чим більше суб'єктів інтересів, тим важчий процес їхнього врегулювання. Впорядкування економічних інтересів багато в чому залежить від правильної реалізації суспільного інтересу в особі державного регулювання, організаційної регламентації та стимулювання.

Нові форми трансформації агропромислових підприємств принципово змінюють модель організації, її суттєві риси та властивості, а також теоретичні засади управління. Всі вони формуються на базі добровільного об'єднання зусиль самостійних, незалежних організацій різної галузевої належності, та контрактних форм інтеграції. За результатами експертних оцінок найпоширенішими в АПК контрактними формами організаційної регламентації міжкорпоративних відносин є комерційна концесія та франчайзинг. Це пояснюється тим, що саме контрактні форми організаційної регламентації міжкорпоративних відносин ґрунтуються на використанні нової інтегрованої форми бізнесу – аутосорсингу. Аутосорсинг на основі використання бенчмаркінгу сприяє створенню власної інформаційної системи, розробки програмного забезпечення, покликаних вдосконалити систему організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК. Пропозиції щодо використання аутосорсингу підприємствами АПК систематизовано у табл. 5.

Таблиця 5

Пропозиції щодо видів використання аутосорсингу підприємствами АПК як засобу вдосконалення організаційної регламентації*

Вид діяльності	Організації, що здійснюють перелічені види діяльності через аутосорсинг, %
Інформаційні технології	55
Менеджмент	47
Дистриб'юторські послуги та логістика	22
Фінанси	20
Людські ресурси	19
Промислове виробництво	18
Кол-центри	15
Маркетинг	13
Банківські підряди на ІТ-послуги	11
Транспортні перевезення	9

*Систематизовано автором

Обґрунтовуючи моделювання організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств (на прикладі ДП «Гауда» ТОВ «ХАН і Ко Київ»), наголосимо, що в агроформуваннях, які виникають на основі ефективних міжкорпоративних відносин, відсутнє партнерство, що має за мету технологічну і організаційну ув'язку сумісного процесу виробництва кінцевої продукції. Модель організаційної регламентації міжкорпоративних відносин ТОВ «ХАН і Ко Київ» зображено на рис. 3.

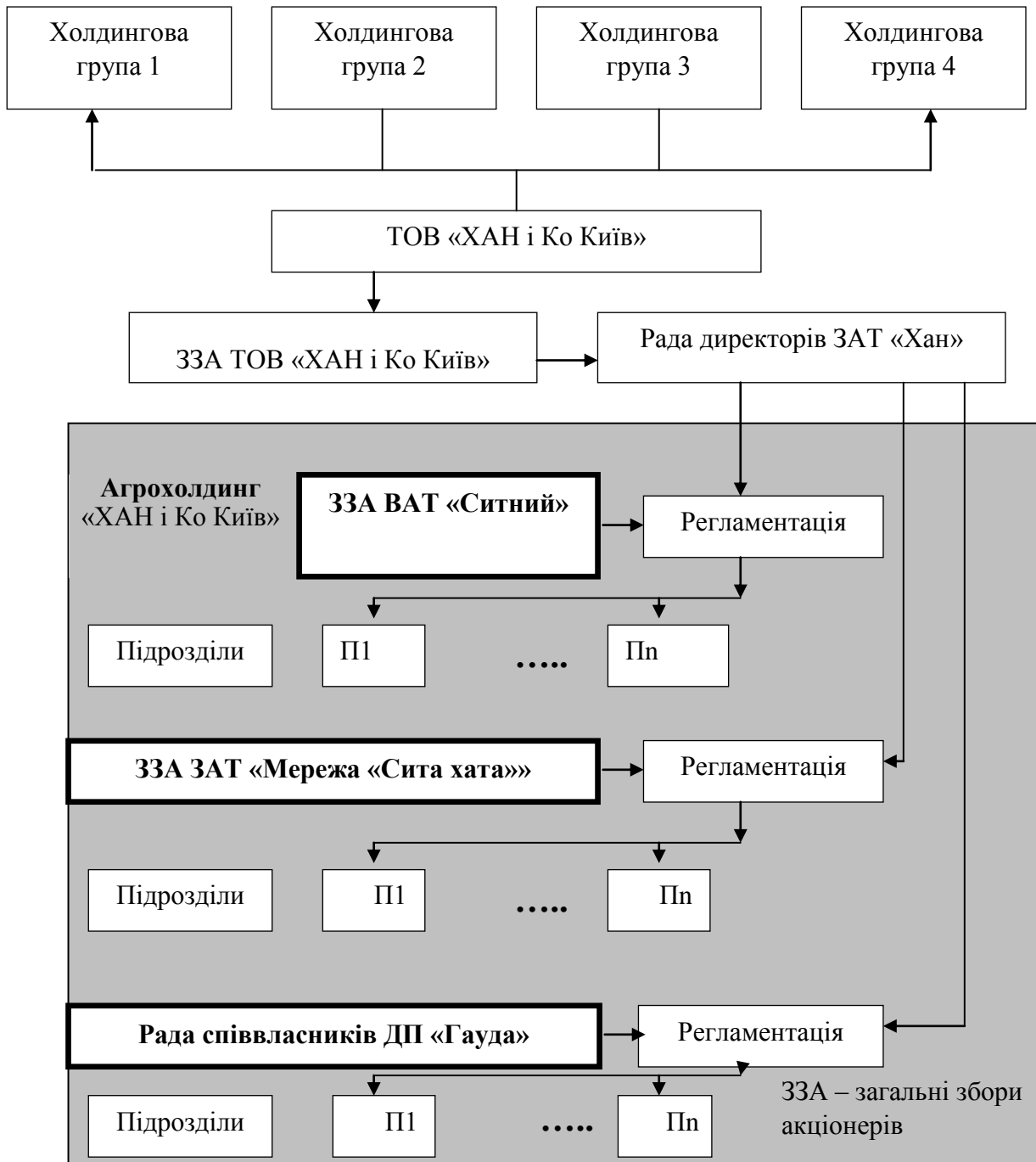

Рис. 3. Модель організаційної регламентації міжкорпоративних відносин ТОВ «ХАН і Ко Київ»

Це мережа (структура), де ядро, що має фінансові ресурси, або доступ до них, створює власну дочірню структуру, через яку здійснює всі виробничо-фінансові, управлінсько-розпорядчі, розподільні і, як правило, соціальні функції. Це об'єднання, в якому є модератор з мережею переробних і торгових організацій і група сільськогосподарських товаровиробників практично з функціями найманих працівників, хоча вони мають у власності певні виробничі ресурси.

Вибір моделі організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК залежить від багатьох чинників. За способом встановлення контролю корпорацією-ядром над корпораціями-сателітами можна виділити майновий тип агроформування, де модератор міжкорпоративних відносин фактично є інтегратором і здійснює організаційну регламентацію міжкорпоративних відносин внаслідок володіння контрольним пакетом акцій корпорації-сателіта, та контрактний, де фінансовий та господарський контроль здійснюється на підставі сукупності організаційних регламентів взаємодії модератора та корпорації-сателіту. Щодо міжкорпоративних відносин між господарськими одиницями-учасниками агроформування, виділено: інтегровану структуру, в якій підприємства пов'язані єдиною технологічною ланкою; конгломератну, в якій об'єднуються різногалузеві підприємства; класичну, де корпорація-ядро здійснює контроль над корпораціями-сателітами внаслідок переважної участі в статутному капіталі.

Визначено, що ДП «Гауда» ТОВ «ХАН і Ко Київ» входить до класичного, майнового, чистого, інтегрованого виду агроформування. Внаслідок прагнення до синергетичного ефекту взаємодії між учасниками міжкорпоративних відносин та наявності певних фінансово-економічних протиріч між ними питання управління та контролю корпорацій-сателітів, взаємовідносини між інтегрованою структурою та державою, інші управлінські аспекти набувають найважливішого значення серед проблем організаційної регламентації міжкорпоративних відносин.

Таким чином, сутність економічного аспекту організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК полягає у забезпеченні синергетичного ефекту взаємодії між сільськогосподарськими, переробними та торгівельними суб'єктами, які господарюють, шляхом встановлення гармонійного перерозподілу прав власності та рівня прийняття управлінсько-господарських рішень.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено нове вирішення наукової задачі обґрунтування теоретичних засад та розробки методичних і практичних рекомендацій щодо здійснення організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК. Одержані результати дисертації дозволяють сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. Організаційна регламентація міжкорпоративних відносин підприємств АПК – це розробка та імплементація нормативно-методичних документів, які частково, або повністю устанавлюють: вимоги до корпоративного управління агропромисловими підприємствами, що вступають у міжкорпоративні відносини;

вимоги до виконання бізнес-процесів корпоративних агропромислових підприємств, що вступають у міжкорпоративні відносини; вимоги до ресурсів, необхідних для реалізації міжкорпоративних відносин корпоративних агропромислових підприємств.

2. Провідними формами організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК, орієнтованих на співробітництво, є організаційна регламентація через: контрактні відносини, надання фінансових і комерційних послуг на стійкій основі, оренду (у т. ч. франчайзинг), діяльність підприємницьких мереж, спільні підприємства, організаційна регламентація діяльності стратегічних альянсів, організаційна регламентація діяльності віртуальних корпорацій.

3. Серед методичних підходів до управління бізнес-процесами корпоративних агропромислових підприємств виділено: використання алгоритмічних мов опису та методологій структурного аналізу й проектування (SADT); реалізація проекту (методології Хамера і Чампі, SAP R/3, BAAN, Rational Rose, методології ISO 9000:2000); моделювання й аналіз бізнес-процесів (IDEF, DFD, ARIS); моделювання бізнес-процесів в проекті (моделі організаційних, функціональних відносин, комбінування потоків процесів).

4. Обґрунтовано, що мережними засобами організаційної регламентації бізнес-процесів корпоративних підприємств АПК є основні моделі інтеграції підприємств АПК в електронний ринок: електронна вітрина, електронний каталог, електронний аукціон, електронний магазин, електронний ринок третіх фірм, віртуальне співтовариство, постачання послуг, а також інтеграція і консалтинг.

5. Встановлено (на прикладі агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ»), що система міжкорпоративних розподільчих відносин агропромислових підприємств містить в собі відносини між учасниками інтегрованого формування, які виникають з приводу внутрішньогрупового обміну (обігу) проміжної продукції, а також взаєморозрахунків за неї.

6. На основі аналізу особливостей організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств (на прикладі агрохолдингу «ТОВ Хан і Ко Київ») обґрунтовано, що при існуючій у вітчизняній практиці системі розподілу сумарного доходу інтегрованої структури між її суб'єктами з урахуванням тільки одного критерію оцінки індивідуального внеску суб'єктів в кінцевий економічний результат агропромислового формування недостатньо, щоб забезпечити еквівалентність товарообмінних відносин.

7. Перспективи розвитку корпоративних та функціональних стратегій організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств зумовлені одночасним впливом цих стратегій на формування і реалізацію проміжної стратегічної ланки – ділової стратегії. Разом з тим, економічні інтереси учасників бізнес-процесів, які будуються в умовах міжкорпоративних відносин носять суперечливий характер, і чим більше суб'єктів інтересів, тим важчий процес їхнього врегулювання та реалізації корпоративних і функціональних стратегій. У таких умовах посилюється роль реалізації суспільного інтересу в особі державного регулювання та стимулювання розвитку міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

8. Доведено, що прискорення науково-технічного прогресу, постійна еволюція фінансово-економічних відносин ведуть до появи нових бізнес-технологій. В кінці ХХ ст. з'явилась нова інтегрована форма бізнесу в АПК – аутосорсинг, яка існує для створення власної інформаційної системи, розробки програмного забезпечення тощо. При цьому для багатьох підприємств АПК поки що лишаються відкритими питання збереження конфіденційності інформації при використанні аутосорсингу, прозорості менеджменту, можливих ризиків і розподілу відповідальності перед регулятором ринку між основною компанією та іншими учасниками контрактних форм організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

9. Обґрунтовано і розроблено перспективні моделі організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств, які ґрунтуються на тому, що сутність економічного аспекту організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК полягає у забезпеченні синергетичного ефекту взаємодії між сільськогосподарськими, переробними та торговельними суб'єктами, що господарюють, шляхом встановлення гармонійного перерозподілу прав власності та рівня прийняття управлінсько-господарських рішень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Осадчий О.Д. Креативні особливості корпоративної реструктуризації підприємств АПК / К.С.Шапошников, О.Д.Осадчий // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки: [Науковий журнал]. – 2008. - №2. – С. 120 – 124. (0,45 д.а., особисто автору належить – 0,23 д.а.).

2. Осадчий О.Д. Сучасні стилі взаємодії агропромислової організації із зовнішнім середовищем / О.Д.Осадчий // Економічний простір: [Збірник наукових праць]. - №41/1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – С.286 – 290. (0,3 д.а.).

3. Осадчий О.Д. Провідні форми міжкорпоративного співробітництва в АПК / О.Д.Осадчий // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: [Зб. наук. праць]. – Вип.19. – Кіровоград: КНТУ, 2011. – С. 90 – 94. (0,45 д.а.).

4. Осадчий О.Д. Децентралізація корпоративного управління як елемент креативного забезпечення адаптивності організаційних структур / О.Д.Осадчий // Методологія досліджень та сучасні соціальні, економічні і психологічні проблеми розвитку суспільства: Серія «Економіка і менеджмент»: [Зб. наук. праць Донецького інституту ринку та соціальної політики]. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2011. – С. 310 – 314. (0,6 д.а.).

Матеріали наукових конференцій, тези доповідей:

5. Осадчий О.Д. Сучасні форми міжкорпоративного співробітництва в АПК / О.Д.Осадчий // Держава, регіон, підприємство: теорія та практика економіко-правового регулювання: [Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Херсон, 26-27 листопада 2009 р.]. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 74 – 77. (0,2 д.а.).

6. Осадчий О.Д. Холдингові компанії в АПК України: особливості організаційної регламентації та функціонування / О.Д.Осадчий // Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: творче, критичне і практичне мислення: [Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Житомир, 23 грудня 2009 р.]. – Житомир: ЖДЦНТЕІ, 2009. – С.131 – 132. (0,2 д.а.).

7. Осадчий О.Д. Сучасні проблеми регулювання корпоративних відносин в Україні / О.Д.Осадчий // Ефективність бізнесу в умовах трансформаційної економіки: [Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, Самара-Сімферополь-Севастополь, 4–6 червня 2010р.]. – Сімферополь: ВІТРОПринт, 2010. – С.171 – 173. (0,2 д.а.).

8. Осадчий О.Д. Сучасні тенденції корпоративного управління в АПК: світовий досвід та вітчизняні реалії / О.Д.Осадчий // Сучасні тенденції економічної теорії і практики: світовий досвід та вітчизняні реалії: [Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Херсон, 18–19 листопада 2010р.]. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – С.297 – 299. (0,24 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Осадчий О.Д. Організаційна регламентація міжкорпоративних відносин підприємств АПК. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Полтавська державна аграрна академія. – Полтава, 2012.

Визначено соціально-економічну сутність міжкорпоративних відносин, обґрунтовано провідні види та форми організаційної регламентації міжкорпоративних відносин підприємств АПК, запропоновано методичні підходи до управління бізнес-процесами корпоративних агропромислових підприємств.

Визначено і охарактеризовано мережні засоби організаційної регламентації бізнес-процесів корпоративних підприємств АПК; здійснено аналіз регламентації міжкорпоративних відносин розподілу агрохолдингу ТОВ «ХАН і Ко Київ»; узагальнено тенденції та визначено проблеми розвитку організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

Обґрунтовано розвиток корпоративних та функціональних стратегій організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств, визначено шляхи формування контрактних форм організаційної регламентації їх міжкорпоративних відносин, здійснено моделювання організаційної регламентації міжкорпоративних відносин агропромислових підприємств.

Ключові слова: підприємство АПК, стратегічне управління, бізнес-процес, корпоративне управління, корпорація, міжкорпоративні відносини, організаційна регламентація, стратегія розвитку, ефективність.

АННОТАЦИЯ

Осадчий А.Д. Организационная регламентация межкорпоративных отношений предприятий АПК. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Полтавская государственная аграрная академия. – Полтава, 2012.

Исследуются теория и практика организационной регламентации межкорпоративных отношений предприятий АПК. Современные тенденции развития сетевой экономики свидетельствуют о том, что межкорпоративные отношения сегодня превращаются из нормы в отдельный институт, который становится одним из решающих факторов развития цивилизации вообще такого вида человеческой деятельности, как корпоративное управление в частности. В связи с этим исследование теоретических положений межкорпоративных отношений выполнено с помощью эволюционно-институционального анализа.

Рассмотрены стили взаимодействия организации с внешней средой. Обосновано, что организация взаимодействует с внешней средой под влиянием объективных и субъективных факторов, которые определены и проанализированы автором. Установлено, что межкорпоративные отношения, ориентированные на сотрудничество, следует рассматривать как стратегический подход к развитию организации, который обеспечивает возростание прибыльности, предусматривает мобилизацию всех ресурсов с целью выявления и привлечения партнёров и клиентов, а также удержание наиболее выгодных из них за счёт повышения качества обслуживания клиентов и удовлетворения их потребностей, и предусматривает направленность маркетинговой деятельности фирмы на установление долгосрочных, конструктивных, привелигированных отношений с потенциальными партнёрами и клиентами.

Основными этапами эволюции управления бизнес-процессами предприятий АПК являются: начальный, реинжиниринг бизнес-процессов, управление бизнес-процессами по технологии BPM, интеграция и регламентация межкорпоративных бизнес-процессов. Выделены следующие принципы регламентации межкорпоративных отношений в условиях использования процессного подхода: принцип колаборативности, принцип совместимости, принцип единства данных.

Предложен и обоснован сетевой конвергентный механизм формирования и развития межкорпоративных отношений предприятий АПК, который отличается от других механизмов тем, что содержит электронные инструменты оптимизации системы организационной регламентации межкорпоративных отношений предприятий АПК на основании использования современных информационных технологий.

Организационно-экономический механизм регламентации и функционирования вертикально-интегрированных компаний в АПК представляет собой конкретное выражение межотраслевого взаимодействия предприятий разных отраслей в составе объединения и может быть представлен в виде совокупности экономических средств, методов и инструментов, направленных на обеспечение

функционального единства технологически связанных субъектов агропромышленного производства.

Подчёркнута специфическая решающая роль корпоративных и функциональных стратегий развития предприятий АПК, поскольку именно они одновременно влияют на формирование и реализацию промежуточного стратегического звена – деловой стратегии. Именно поэтому анализ и поиски эффективных инструментов организационной регламентации корпоративных и функциональных стратегий предприятий АПК, которые готовы вступить в межкорпоративные отношения, является острой потребностью современного реального рыночного пространства. Вместе с тем экономические интересы участников бизнес-процессов имеют противоречивый характер, поэтому упорядочение этих интересов зависит от правильной реализации общественных интересов в лице государственного регулирования, организационной регламентации и стимулирования. В связи с этим обоснованы контрактные формы организационной регламентации межкорпоративных отношений предприятий АПК в условиях стратегического развития, а также предложены и обоснованы перспективные модели организационной регламентации межкорпоративных отношений предприятий АПК.

Ключевые слова: предприятие АПК, стратегическое управление, бизнес-процесс, корпоративное управление, корпорация, межкорпоративные отношения, организационная регламентация, стратегия развития, эффективность.

SUMMURY

Osadchiy O.D. The organize reglamentation of relations Intercorporate agricultural enterprises. – Manuscript.

The thesis for the obtaining of the scientific degree of the candidate in economics science in specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (for the types of economic activity). – Poltava State Agrarian Academy. – Poltava, 2012.

In the dissertation investigates the theory and practice of organizational regulation Intercorporate relations in agricultural sector. Defined social and economic substance Intercorporate relations grounded leading types and forms of institutional regulation Intercorporate relations in agricultural sector, proposed methodological approaches to business process management corporate agricultural enterprises.

This paper defines and characterizes the networking tools of organizational regulation of business processes of corporate agricultural enterprises, the analysis of the regulation of relations Intercorporate distribution agriholdings LLC «KHAN & CO. Kyiv» generalized trends and problems of organizational regulation Intercorporate relations agricultural enterprises. Proved the development of corporate and functional strategies, organizational regulation Intercorporate relations agricultural enterprises, the ways of forming contractual forms of organizational regulation of Intercorporate relations by modeling organizational regulation Intercorporate relations agricultural enterprises.

Key words: agricultural enterprises, strategic management, business process, corporate governance, corporation, inter-corporate relations, organizational regulation, strategy development, efficiency.